

ההשקפה

מאת דוד בויאר

שום מקום בעולם אינו מעורר בלב הצעיר העברי געגועים כה עמוקים כפטרה, העיר החצובה בסלע האדום, הרומזת מרחוק לבאי הערבה אולם רק קומץ מבני הארץ זכה לראותה במו עיניו, וחמשה מטובי בני הקריבו את חייהם בנסיונם הנועז להגיע אליה. השנה הצליח דויד בויאר, חבר יהודי במערכת הירחון הגיאוגרפי הלאומי האמריקני להגיע לשם לאחר מסע הרפתקני ומלא ענין. זהו תיאורו המ

הסיק, מעבר בערבית — הוא מיצר מתפתל בין הוא צר ביותר ובמקומות מסוימים יכול לעבור בו רק

כזנת פיראון, אוצר פרעה, הוא הבניין היפה בפטרה. קיימת סברה כי בחזית הבניין קבורה ג' ארטס ה-4. שמלך במאה הראשונה לפני הספירה

לקת התיירות של הממלכה האשמיית. כמו-רהדרך קיבלנו את המעולה ביותר — את גראלד לאנקסטר הארדינג דובר הערבית, מנהל מחלקת העתיקות של ירדן.

הארדינג הוא אנגלי שקט, שבילה שלוש שנים שנה במרחב, והבקי בכל אוצרותיה הארכיאולוגיים של ירדן. הוא פרסם חוברת על פטרה, שקראונה לפי תור בשבתנו בכמו-נית בדרך המדבר השוממה.

המכונית שלנו הקימה ענן אבק, כאשר הגענו לעין-מוסה, המקום עליו מצביעים ה' מוסלמים כסלע ממנו הוציא משה את המים. כיום זורמים מימיו בשפע בסביבה הפראית והשוממה.

משם ירדנו במורד והגענו למשטרת אלג'י, שם הוכנו למעננו סוסים. לפנינו הסתמנה מרחוק פטרה, על רקע השמש השוקעת.

כמה מן הסוסים שנשא את ציורנו היו עייקים יותר מחבריהם, והיה עלינו, על כן להתחלק לקבוצות קטנות, כדי לעבור את הסיק. קבוצתי מנתה איש אחד, סוס, חמיר, ונער ערבי. איברהים ואנוכי נשארו לבדנו בנקרה הקודרת. עברתי, כמעט מבלי לראות, כמה סימנים לתרבות הנבאטית העתיקה.

עקבות תעלות חצובות באבן-החול הרכה, עדיין ניכרים בקירות הסיק. בתקופת הבית השני פיכו בהם מים שבאו ממעיין-משה.

באפולונית כמעט ופסחתי גם על תעלות שנחצבו בסלע, ואשר אגרו בתיכן את מי הגשמים שניגרו מן הסלעים ממעל. צינורות חומר, שגילינו מאוחר יותר, הובילו את המים דרך בקיעים בקירות הערוץ. בשטחים הבנויים ניקו המים בכארות, לתקופת הקיץ.

ישנם מלומדים הטוענים כי רשת מי הגשמים של פטרה היתה חלק מתוכנית ההגנה של העיר. במקרה של מצור, ניתן לנתק את מימיו של עין-מוסה מן האויב בכניסה לסיק. אם אמנם עמדה בעייה זו בפני מהנדסי הנבאטים, נשאר הדבר בגדר ויכוח. מה שלא תהיה התשובה, ברור כי לפתרון בעיית הספקת מים לתקופת שנה, באקלים קשה מן נשוא זה, היה דרוש לדמיון וכשרון רב.

***

חזית קורנת כקמיע

עתה, הלך המיצר וצר והתפתל, וה' ציקים ממעל כמעט ונפגשו. החשכה גב' רה, ושעטת הפרסות היהדה בין הקירות התלולים.

לפתע התרחב הסיק. עמדנו בפני תהום רחבה. שם התנשא הראשון בין בניני פטרה החצובים בסלע. חזיתו, שנחצבה בתחית צ'יק תלול, בגובה של כ-45 מטר, באבן-חול, אספה אליה את נגהות השמש הגוועת. המב' נה העדין והיפה נחצב כקמיע בתוך הסלע.

הערבים מכנים מבנה זה בשם כזנת-פיראון, כלומר: אוצר-פרעה. כנראה שהיה זה מק' דש, או קברו של מלך נבאטי כלשהו.

מקומו של שם הבנין הוא באגדה. הרועים הערבים האמינו כי מלכי מצריים היו אליים וקוסמים, והם שבנו בנין פלאי זה. לגבי נודדים פשוטים אלה, היו פלאי פטרה למעלה מיכולתו של אדם בן-תמותה.

הם האמינו כי אוצרות פרעה חבויים בכד הנמצא בראש החזית. משך שנים היו הבד' אים יורים בו, בתקוה כי הכד יתנפק, יורים

למרות שביליתי חודשים בארצות עתיקות, מעולם לא שמעתי נהימת גמ' לים עד לאותו ערב בו נכנסתי לפטרה דרך הוואדי הצר הקרוי "סיק".

כאשר רכבנו בוואי הארוך, המחלק את הרי אדום התנכיים, חדרו קרני-שמש עמו' מות דרך פס רקיע צר, כ-80 מטר מעלינו. קרקעיתו האפלה של הערוץ הבהיקה מניצור צות סוסי היגע והמצומק.

איברהים, מורה-דרכי בן ה-12, מצומק אף הוא, אך בלתי-נלאה, התנהל ברגל לצדי, כשהוא שר שיר מתמשך, בעל מנגינה ניגה והדגונית. הנעימה וקול הפרסות היהדה בין קירותיו הצרים של המעבר.

לפתע נשמעה שאגה מן העיקול. ידעתי את פשרה — אריות! קולם היהדה במסדרון הצר. נצמדתי אל הצוקים המאונכים שהקי' פונו. לא היה כל זיו בסביבתי. המצלמות היו נשקי היחיד.

תפסתי לייקה בכל יד.

כאשר הופיעו הגמלים, כמעט והיפלתי ציוד צילומי בעל ערך של כ-700 דולאר!

חמשים בהמות נעדרות-חן אלה, חלפו על פנינו בדמדומי הערב, כשהן נוגעות כמעט בקירו הנגדי של הסיק. נהג בהן ערבי יחיד. פני הגמלים היו כנראה מועדים אל שדות מרעה חדשים ברמה מזרחה לפטרה, אולם לא היה צורך בדמיון רב כדי לתאר שיירה זו עמוסת משי, תבלים, תכשיטים ולבונה, ולדמיין שהיה זה לפני אלפיים שנה, כאשר שיגשגה סלע אדום כמלוא הדרה.

***

שודדי המדבר הפכו מתווכים

בתקופת הבית השני, וכמה מאות בשנים לפניו ואחריו, היתה פטרה, ה' חצובה בסלע, בירתם של הנבאטים. אלפי בני מדבר דוברי-ערבית התגוררו בעיר ו' סביבותיה. ממקומם שעל ההר, שלטו נודדים אלה, שהפכו סוחרים, על שטח שהשתרע ממדיאן סאליה, כיום ערב הסעודית, עד דמשק.

הנבאטים היו ידועים כשודדי-דרכים נוד' דים, שבזו שירות, שנשא סחורות יקרות ערך מערב, הוודו ואפריקה המזרחית. כאשר נשלחו משלחות עונשין על ידי שכניהם ה' נפגעים, היו השודדים נסוגים למדבר, מת' קיימים ממים שבאבו בגבים חבויים בסלע. בניגתיים היו לשונות הרודפים נסדקות מ' צמא, והם היו פונים עורף.

ככל שגדל עושרם ושחם של הנבאטים, הטמינו את שללם במערות פטרה. עד אשר נקטו מלכיהם מדיניות נבונה יותר, הציעו לסוחרים עוברי-האורח את הסוחרם כמלווים ומגינים, תמורת מסים גבוהים ביותר. שודדי המדבר הפכו, איפוא, סוחרים ומתווכים. פט' רה שיגשגה והיתה לעיר מסחר מצליחה, בעלת אלפי לוחמים, שתנו במבואותיה ו' שמרו על דרכי מסחרה.

***

העיר האבודה

כעת, כעבור 20 דורות, התבוננו בשירה כאלו חרגה מן העבר, ופניה מועדות אל עיר המזרח האגדית.

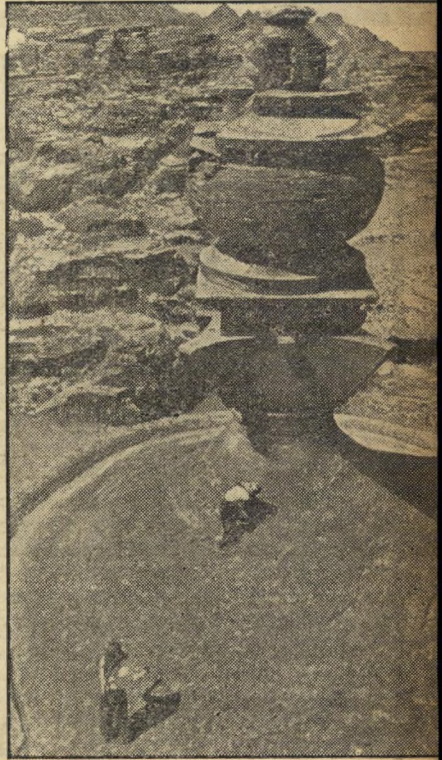
מאות שנים נחשבה הבירה הנבאטית כא' בודה. שבטים עוינים וארצות חסומות נית' קוה. למרות שנתגלתה על-ידי מגלים מע' רביים במאה שעברה, נשארה פטרה אבודה, כיוון שכדי להגיע אליה יש עדיין צורך ב' מסע מדברי ארוך ומייגע, על גבי בהמות משא מתנדדות.

בירושלים העתיקה פגשתי בשני צלמים באנסק מוריי ופול הארדר. תפקידם היה לפרסם את מקומותיה העתיקים והתניכיים של ממלכת הירדן, כדי למשוך תיירים רבים ככל האפשר. הם עמדו לערוך מסע לפטרה, והומיגונו להצטרף אליהם.

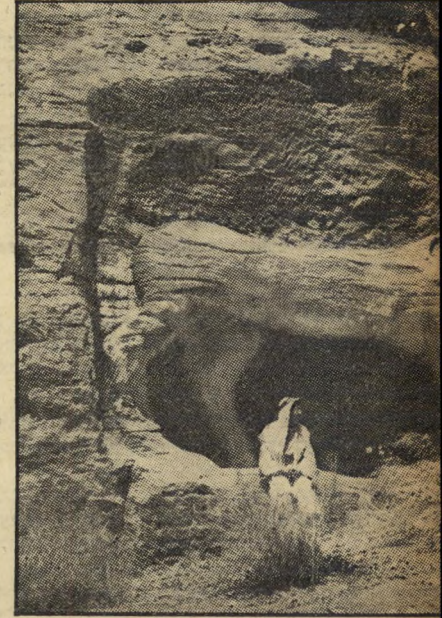
סופח אלינו גם אחמד סאבא, מנהל מה'

הדירי, הוא העתק של אוצר פרעה. שמו, שפירושו מנזר, ניתן לו למראה הצלבים שבו.

הגג, מטיילים מטפסים על גגו של הדירי אשר נחצב בהר ואשר חולש על נוף נפלא.

האריה בסלע. פסלים נבאטיים חקרו דמות אריה בסלע ענק, חצבו גם מנהרה אשר מובילה מים ישר לראשה של החיה.